

چه مسه پیدی سهیدی دیوانا

فهوژارتن و بهره فکرن
ماهر عبدالرحمان بهرواری

دیوانا

سهید عه‌لیی چه‌سه‌یدی

قهوژارتن و به‌رهه‌ق‌کرن

ماهر عبدالرحمن به‌رواری

سەنتەرى زاخۇ بۇ قەكۆلېنىن كوردى

ديوانا
سەيد عەلىخ جەمسەيدى

پەرتووك

ماهر عبدالرحمن بەروارى
ئەمىر سەيد حامد

قەوۋارتىن و بەرھەققىرىن
پېداچوون

ئېكە / ۲۰۲۲

چاپ

ديار عبدالله
جەگەرخوين جەمىل
وارھىل عبدالباقي

ديزايىن
بەرگ

978-9922-661-09-4

ISBN

D- / ۲۵۲۴ / ۲۱

ژمارا سپاردنىخ

© مافى چاپى يى پاراستيه بۇ
سەنتەرى زاخۇ بۇ قەكۆلېنىن كوردى

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرى زاخۇ بۇ قەكۆلېنىن كوردى

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

دیوانا

سهید عه‌لییڤ چه‌مه‌سه‌یدی

سه‌حکەن حنیڕین شاعری (١)

سه‌حکەن حنیڕ و شعرین ئەقی "شیرۆ زەمانی" (٢)
سەرپشکی "وانا هەمانا"، شاعرو لێزان
ب شعر و ناز و سوحبەتان دیوان تە شاراندن
ب سه‌لیقه و گه‌له‌ک جوان بابەت ئازراندن
خامه‌ سه‌ردچه‌مینیت، شه‌رمزار خوه‌ دبینیت
ده‌فته‌ر خوه‌ ب شعرین شاعری جوان دخه‌ملینیت
تە ژ شاهێ شاعران شعر و سه‌لیقه و داستان
ژ "موخلصی" ئیلهام و زانین و باغی کوردستان
ئەه‌ی ئەوئ خاندن هه‌رده‌م شه‌رمی ژ تە دکه‌تن
بۆ شعر و حنیڕین تە تەم، سۆجدی دبەتن
گه‌ر تە هه‌قبه‌رکه‌ین ب دەم و چه‌رخێ ئەم تیدا
عمفه‌ری تۆ خو‌ش شاعری، شاعران مور لیدا

---

(١) شعرا (ماهر عبدالرحمن به‌رواری) یه‌. دیاری بۆ سه‌ید عه‌لی.

(٢) ئەحمه‌دی موخلص (نالبه‌ندی ئەف ناهه‌ لیکرییه‌). باغی کوردا به‌رگی ٤ بپ ٣٣٩ مه‌لا

طه‌ مایی). - وانا هه‌مانا: قه‌سد پێ چه‌مه‌یدی هه‌می - باغی کوردستان: باغی کوردا.

بەراھى

پشتى سالا ۱۹۷۵ز، مەرھقا شعر و نقيسين و كۆمكرنا فلكلورى كوردى ل دەف من پەيدا بووى. رۆژ ب رۆژ وەراردكر و بزاق زىدەتر لىھات.

دەستپىكى من دەستدا كۆمكرنا مەتەلۆك و چىرۆكىن كوردى، ژ نياس و گۆندىين خوه يين چەمسەيدى و گۆندىين دەردورا. د ئەنجامى لىگەرىن و كۆمكرنىدا، ئەز ب سەر شەرىن شاعر (سەيد عەلىچ چەمسەيدى) ھلبووم و شىام گەلەك شەرىن وى ژ زاردەقى (حەلىما سەيد زاھرى- حەلىما قاسم قاسم داود- ژنبرا شاعرى) وەرگرم و تۆماركەم.

ئەف شەرىن شاعرى من كرنە راپوورتا پرۆژى سالانە يى ئەدەبى ل پۆلا پىنجى ئامادەيى ل ئامادەييا براىەتى ب مەرج كۆ پشتى نمرە لسەر دانىنى بۆ من بەيتە قەگەران. لى ب داخقە ماموستا (عبدالعزيز بالەتەي) ل سۆزىن خوه لىقەبوو، كره ملكى ئامادەييا براىەتى.

ل سالا ۱۹۹۷ز زايىنى ئەز ژ ئەوروپا قەگەرام و من قەستا ئەرشىفى ئامادەييا براىەتى كر، من بزاقكر بۆ قەدیتنا وى راپوورتى لى ب داخقە نەكەفتە دەستىن مە و بى سەروشووین چوو.

من دووبارە بزاقا كۆمكرن و قەجەماندنا وان شەران كر، ئەوین د ھزرا من دا و ئەو بەرمايىن ل دەف من ماین، من توماركرن و دووبارە پىكۆلا لىگەرىن و كۆمكرنى دەستپىكرەقە. ژ سلىمانى سەيد محسنى شەرەك قەجەماند، ژ حەسەنى سەيد محسنى ھەمى شعر وەرگرتنەقە....

من ئىكەمین نقيسين لسەر ژيانا سەيد عەلى و شەرىن وى د كتىبا (گۆندى چەمسەيدا بپ ۶۱ ئەمىر سەيد حامد ۲۰۱۲) دا بەلاقكر. ھەروەسا

دوو باره ب پهنگه کي فرهتر من د روژناما ئه قرؤ دا(هژمار ۲۳۷۷ يا روژا ۲۰۱۸، ۳، ۷) به لاقکر.

ئهف شعرين من کۆمکرين ژ زاردهف و هندهک ب هاريکاريا خيرخازين دي مينا (شيرزاد زين العابدين، ئەمير سهيد حامد، سهيد طه سهيد محمد، فهخري ياسين بازي...) من موخل و بيژينکر، پيش و پاش و ريزبه ندرن و ليکئينان، ژبه ريزگرنا جفاکي هندهک پهيف قالا هيلان و ب قى پهنگي گهاندنه بهر دهستخ وه يين هيژا و ويژادانا خوه تهناکر و ئيمانتهت ب ئەمانهتقه بچ دهستکاري و وهک خوه و ب پهزامهنديا "مالباتا داوديان" ته سليمي وه کر. هويشيدکهم ئەم هه مي ب سينگه کي فرههقه و مرگرين و وهک توره لي بئيرين.

ئهف ئاشه ب زۆري هؤسا مه گيرا^(۱)
ههقران درشت هات مه باش نه هيرا
داوا ژ وه يين جامي کر و پسپور
دلسوز و زانا بيرمه ند و خه مخور
بيژينگ بکهن و روئکهن شاشيان
دي پر پي شادبم، ته نادبیت گيان

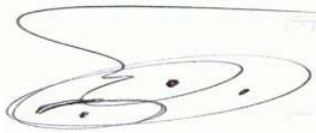
"سهيد عه ليخ چه مسه يدي" ئيکه ژ مه زنترين حنيرقان و داهينه رين چه مسه يدي، حهقه شانازيخ پي ببهين و زيندي بهيلين. شعرين وي نقيسين نه بو کيمکر و مه دحين که سي نقيسينه، مراد ژي حه نهک و سوحبهت و قه گيرانا رويدانان بوويه.

(۱) شعرا: ماهر عبدالرحمن بهرواري (نقيسه ري قخ ديوان)

هویقیدکهه کو شیابم روها پاكا شاعری شاد و بهخته وهرکهه و
خزمهتهكا بچویك بو توری كوردی بکهه. داخازا لیووورینی ژ کیمیان
دکهه..

خودی مه لسهه کارین خیرخازی و ههروهیی رزدر و خورتر لیبکهه و
حهه و تفاق د ناف مه دا مشهکهه...

ماهر عبدالرحمن بهرواری

دورتموند - ئەلمانیا

٠٦/١١/٢٠١٩

هه و النامه ی کتیب

دهستپیکه‌کا فهر

ئه‌فه ب درێژاهیا چهند چه‌رخانه، کوردستان د ره‌وشه‌کا ئاوارته‌دا دبووریت. تویشی شهر، مالویرانی، کاکلکرن، دهریه‌دهری و تالانکرن بوویه. شوینوارین دیرۆکی و په‌رستگه‌ه هاتینه شیواندن و تیکدان. ب هزاران ده‌ستقیس و کتیبین شاعر و دویروکنقیس و زانایان هاتینه سۆتن و ژ ناقبرن... ژ وئ گهنجین تشته‌ک کیم هاتییه کۆمکرن و پارازتن و به‌رچاقکرن.

بزاڤا ره‌وشه‌نبیری و توره‌یی ل ده‌می میرگه‌هین کوردی (بدلیس، بۆتان، به‌هدینان، سۆران...) وهراره‌کا باش دکه‌ت و قۆناغه‌کا باش دبریت. ته‌کیا و حوجره و مه‌دره‌سین ئولی هیژ و ره‌وشه‌کا باش دده‌نه بیاقی ره‌وشه‌نبیری و ئه‌ده‌بی ل کوردستان، ب هزاران زانا و پسپۆر د هه‌می بیاقین توره و زانستی دا په‌یدادبن. توره ب گشتی و شعر ب تاییه‌تی وهراری دکه‌ت و گه‌له‌ک شاعر ده‌ینه مه‌یدانی و شعرین ئاست بلند و به‌رکه‌تی دنقیسن و چاپدکه‌ن. ئه‌ف که‌دا وان بوو بنگه‌هه‌ک بۆ نشین د دویقدا هاتین، فایده‌ک باش ژئ دیتن و شعرین خوه ل سه‌ر وان ئاقاکرن و نویکرن تیداکرن.

میرین میرگه‌ها بادینان (سه‌دسال ۱۳ حه‌تا ۱۸۴۲ز) و مه‌دره‌سا قۆبه‌هان هانده‌ریوون ژ بۆ وهرارا بزاڤا توره‌ی ل ده‌قه‌ری، ب سه‌دان زانا و دیرۆکناس و شاعر مینا (مه‌لا یه‌حیایی مزویری، گرگاشی، حه‌مکی تۆقی، شیخ ته‌ایی مایی، به‌کر به‌گی ئه‌رزی، ئه‌حمه‌دی موخلص ...) ئینانه مه‌یدانا کاری و گه‌له‌ک نقیس و دیوانین شعری زیده‌کرن ل کتیبخانا کوردی و خزمه‌ته‌ک بالکیش کرن د هه‌می ده‌لیقین ژیان دا.

پشتی نەمان و ھەرفاندنا میرگەھا بادینان، سەتمین و لاوازیەکا مەزن دكەفیتە بیاقی رەوشەنبیری و تورەى ل دەقەرئى لى تەكیا، خاندنگەھین ئولى، شیخ و مەلایین دەقەرئى وئى قالاییق تزی دكەن و جارەكا دی وی کاروانی قەمای ب رى دئیخن و بەردەوامیى ددەنى.

تەكیا مایى، مەدرەسا شاویتە و شیخین مایى پۆلەكئ مەزن د پیشەبرنا بیاقی تورە و رەوشەنبیری و تاییبەت د شعرئى دا ل دەقەرا بەرواری بالا و دمردورا ھەبوو، گەلەك شاعر، زانا و مەلا پێگھاندن.

تەقلىبونا شاعرئى ناقداریى كوردستانى ئەحمەد ئەمینى موخلص(نالەند)(۱۸۹۱ز-۱۹۶۳ز) ل گەل جوقئ ئیرشادی (شیخ و مەلا و ناقدارین دەقەرا بەرواریا)، بزاقا ئەدەبى، رەوشەنبیری و شعرى گھاندە گۆپیتكى. ئەو گەرھانین قى جوقى ل گۆندین دەقەرئى، بۆ رەوشەنبیركرن و دانا پیزانینین ئولى گەلەك كەسپن ھیواییەت و شیانین ئەدەبى و شعر نقیسینى ھەین باوەر بخوہ پەیداكرن و دەستدان شعر گۆتن و نقیسینى، مفا ژ سەربورا یین بەرى خوہ وەرگرتن و ھاتنە مەیدانى مینا: (ئەنوەر مایى، نادریى كانیساركى، ئەبوزەیدى كیستەى، مەلا صالحى بناقى، سەید عەلىی چەمسەیدى، بەھدورپى راقینی، ئەحمەدئى بناقى، حەجى طھایى بازى).^(۱)

^(۱) حەجى طھایى بازى(۱۹۳۳ز-۲۰۱۱ز، ۲۰۱۱: ۳۰، ۴۰): كەسەكئ بەشۆش، ترانەكەر، دلشەكەر، ئاخافتن خوئ و ب زەوق بوو. شاشكا زەر و بشكورین و سەروسیمایى قەبووى ئەگەر بوون كو جفاك حەزژیكەت. ناقرى مرۆقەكئ جفاكى و خاكى بوو، زەوقا ئاخافتنى و لیکئینانا شعرئى ھەبوو. ب داخقە شعر و لیکئینانین وی نەھاتنە نقیسین و كۆمكرن، ھەمى ھندابوونە ب تەنى ئەمیر سەید حامدى دوسپێك بۆ من یین ھنارتین و عبدالستار سەید حامدى ژى شعرەك ب رەنگى دیالۆك بۆ نقیسییە و ل دەف من ھاتییە پارازتن.

حنیرا بالکیش و بهرچاف ئەووە قی بزاقا رەوشەنبیری و تورەیی
باندورەکا هندا مەزن هەبوو شیاوە گەلەک کەسێن خۆدان شیان یێن
نەخاندەقان هایدەن بۆ پیشکەداری و پیشقەبرنا قی بزاقی.

قان شاعران رۆئی رۆژنامەقانا گێرایە، چ تشتی بالکیش دیتینە ب
شەرکی گۆتینە و ل گەلەک جهان دوبارە و سەدبارە کرینە.

ژ بەر رەسەنی و جوانیا سەلیقی و لیکئینانەکا سرت و خۆش و
رۆیدانین واقعی و بەرچاف، خەلکی ژبەرکرینە و گەلەک ژ وان ژێ بوینە
سترانین داواتا و گوندیا داوت ل بەر کرینە. ئەقە و گەلەک بناسین دی
هەبوون کۆ ئەف شەرە بەینە ژبەرکرن و پارازتن. نمونە ژێ بۆ قی چەندی ئەو
شاعرین بەری نۆکە مە ئیشارەت دایە و گەلەکین دی کۆ نەهاتینە نیاسین
و کەدا وان هندا بوویە.

يا هله ب خال و خالتين
خمسة و اربعة و اثنين
الديك باقي بلا دين
هات ئهميرئ دقولهتئ
ئهوئ كهتئ سهر خهتئ
دبئت كا مالا خالهتئ
مالا خالهتئ دريئا
ئهمير كهتئ دخواويدا
ئهو لهزهتئا ئهو تيئا
ديكل كهتئ دكوورئ دا

مرۆف حییهت دمینیت دهما مرۆف د خه‌یال، لیكئینان، ره‌وانبێژی،
دویریینی و سرتیا شعرین قان شاعرین نه‌خاندی و کلاسیک دنیریت. ب راستی
بۆ وی ده‌می و کاودانیین ئەو تیدا ژین، حنیرەکا مه‌زنه، ئەو داهینان کرین و
شعرین ب تام، ب زه‌وق، لیكئینای و ب مه‌عنا نفیسانه و هه‌تا نه‌اژی ماینه ل
سه‌ر زاری جفاکی.^(۱)

"ئه‌نومه‌ر مایی" شاعر و دیرۆک نفیسی به‌رنیاسی کوردستانی ئیشاره‌تی
دده‌ته لیه‌اتی و شه‌هره‌زاییا قان شاعران د شعریدا:

ده‌ما دکه‌فیه‌ته د جری هافیتنا به‌ریک و دیالۆگا شعری دگه‌ل شاعری
نه‌خاندی و کلاسیک "نادری کانیسارکی" د شعرا کوتر (الحمامة) دا. مایی
دانپیدانی دکه‌ت کو نادری د قی به‌ریکانی دا ژ وی بریوو.^(۲)

ئه‌حمه‌دی موخلص (نابه‌ند) (۱۸۹۱-ز-۱۹۶۳) ب قی ره‌نگی په‌سنا سه‌ید
عه‌لیی چه‌مه‌سیدی دکه‌ت:

ئافه‌رین (سه‌ید عه‌لی) شییری زه‌مان^(۳)
ئه‌و ره‌ئیس و ان هه‌مچکا پیکه‌یه

"سه‌ید عه‌لیی چه‌مه‌سیدی" ژی ئیکه ژ قان هزاران شاعران کۆ
نه‌هاتیه نیاسین و پرانییا به‌ره‌مه‌ی وی هندابوویه. ئەف به‌ره‌مه‌ی بده‌ست مه
که‌فتی ژی ژ زارده‌ف هاتیه وه‌رگرتن، تژی کیماتی، جۆدایی و گه‌ورینایه
مرۆف دشی‌ت بی‌زیت: "ژ گای گوه یی مای..."

(۱) یا هاتییه گۆتن: ده‌ما زیاریت برنجی، هه‌ریکیل، ده‌خلدروینان... گۆندی و پالا کاردکر
و سه‌ید عه‌لی شعر و داستان بۆ دگۆتن.

(۲) الاکراد فی به‌دینان - انور مایی - چاپخانا موپسل.

(۳) بنیرن گۆتارا من (سه‌ید عه‌لیی چه‌مه‌سیدی) د روژناما ئەقرودا هژمارا ۲۳۷۷ یا روژا
۳۰/۷/۲۰۱۸. هه‌روه‌سا کتیبای (گۆندیی چه‌مه‌سیدا ئەمیر سه‌ید حامد بپ ۵۴)

ژيان و بهرهمین "سهید عهلیخ چهسهیدی"

ناقئ وی: "عهلی سلیمان قاسم طاهر داود فهتخ" ه، ناقداره ب 'سهید عهلی'، خه لکئ گۆندئ چهسهیدا، دهقهرا بهرواری بالایه، ژ بابکئ مالا داودیایه.

ساللا ژ دایکبوون و مرنا وی بدرستی نهیا دیاره، ل دویف فهکۆلین و ل دویفچونا من: "دکهقیته د ناقبهرا سالیئ (۱۸۸۰-۱۸۹۰ز) دا، مرنا وی دناقبهرا سالیئ (۱۹۴۰-۱۹۵۰ز) دا."^(۱)

ب درستی بنهکۆک و رقیشتا سهید عهلی یخ شاعر د قئ شعرا دیروکی یا شاعرئ گهنج "ئهمیر سهید حامد" یدا رۆهن و دیاردبیت:^(۲)

سهید داود سهیدی ئههولی ئهه کانییا سههری
لهه دبینه مالا داودی وی ناقئ کهتیه بههری
سهید داودی کۆرهک قاسم سهید قاسمی زی دو کۆر ههبوون
سهید سلیمان و سهید قاسم بو سهید قاسم زیدهبوون
قاسمی کۆرئ سهید قاسم سی کچ ههبوون ئیک زی حهلیما
یا مهزنتر پههیریزاده بچویکا وان نهجمه
پهیریزادی سی شوی کریوون یی ئیکی بی زیدههی

---

^(۱) سهید طه سهید محمد چهسهیدی دهربارهی مرنا و ژدایکبوونا وی هۆسا فهگیرا: ب هزرا من سهید عهلی ههقهچرخ و هندی سهید سهدیقه سهید عهلییه(چهند سال کیم یان زیده) و مرنا وی زی دکهقیته بههری ساللا ۱۹۴۵ز چونکی نوکه چهسهیدیین پشتی وی دهمی دهینه بیرا من، لی سهید عهلی ناهیته بیرا من و من نهدیتهوو.
^(۲) ژیدمر: کتیبها گوندئ چهسهیدا- ئهمیر سهید حامد ۲۰۱۲.

خالی بابی سەید نووری بوو رەمەزانێ بیدۆھی
 پشتی هینگۆ دو شووی کربوون ئەولی ب سەید حوسەینی
 کچەک ژێ هەبوو گولبە یاز ئو سەید ئەحمەدێ خومەینی^(۱)
 دەمێ سەید حوسەین وەفاتبووی شووی ب ئەحمەدێ شاھین کر
 دو کۆر بوون ئێک ژێ محەمەد زویبەر ژێ ل عەسکەریی مر
 حەلیمە دابوو سەید زاھەر لاپەرێ دەیت دێ خوینی
 نەجمە بچوویکا ئاھوانا لھو دابوو نەجمەینی
 دابھێین سەید سلیمانێ بتنی وی پینج کۆر ھەبوون
 سەید مکائیل و سەید عەلی وان چ زیدەھی نەبوون
 سەید مکائیل ببن بەری کەفت ھێژ بچوویک ھات کۆرتنی
 ئەو بەرێ بسەھەردا ھاتی بو سەبەبێ مرنی
 سەید سەلیم و خالد و زاھەر و سەید عەلی ئەوژی شاعر^(۲)
 سەید عەلی چو بوو کاروانی، نەساخوو ھاتەقە مر^(۳)
 سەید عەلی شاعر و زانا، ھەرچەندە یی ئوممی بوو

(۱) مراد پێ: سەید ئەحمەدێ سەید سالح سەید حوسەینی یە. ژ بەر کو کورێ وی
 (مستەفا) ل چیا یی زاوہ د سالا ۱۹۷۵ز شەھید دبیت ل گەل عەلیع عەبدوولخالقی، رھین
 خوہ ناتراشیت ھەتا سالا ۱۹۸۸ز ل دیاربە کرێ وەفات دکەت. ژبەر رھین وی گۆندیا
 دگۆتنی ئەحمەدێ خۆمەینی.

(۲) من ژ لایین خوہقە "سەید خالد بابج عەبدوولحەمیدی" لئ زیدەکر چونکی ئەمیری
 ژبیرکربوو. (ماھر عبدالرحمن بەرواری)

(۳) سەید عەلی و چەند گۆندیین چەمسەیدا دچنە کاروانی ل دەردورین موپسلج. دەما
 قەگەرێ ل ئیتویتی و نەساخ دبیت. ھەر چاوا بیت خوہ دگھینیتە گۆندی بانکا ژ
 ویرێ و یقە تاقت نامینیت، ھەقالین وی دەواری وی ل گەل یین خوہ دبەن و ئەو دمینیتە
 ل مالا خەزویرێ خوہ. پشتی چەند رۆژا ل ویرێ وەفات دکەت و تەرمی وی دئیننە
 چەمسەیدا..

لێ دەما ئاخفتبا، ئەو هەمی وەزن و قافی بوو
ژنکا سەید عەلی زههرا بوو ئەهولی شوی ب ئەوی کر
پشتی هینگە سەید سەئیمی پاشی شوی ب جەمالی کر
سەید سەئیم هەر تیخ وئ بوو بابێ حەسەنع ششان
شوی چاری عبدالخالق دوهاهیێ ما بی خودان
شاعر هەقچەرخێ شاعرێن وەکی: ئەحمەدی موخلص(نالەند)، نادر
کانیسارکی، بەهدری راقینی، حوسنی بامەرنی و ئەنومر مایی... بوو.

مرؤف وئ تیدئینیته دەری، شاعری هزرا شعر و لیکئینانا پەیشا
پەیدا کرییە ژ ئەنجاما تیکەلی و داخباریوونا وی ب وی جوقئ شاعرێن
هەق دەم و دەقەرا وی...

پرانیا هەلبەستین وی دکەقنە دقالبج هەلبەستا حەیرانوکی،
جفاکی، لیکئینان، حەنەک، پێگوتن و دارسین(هەجو) دا. سەئیمە و
لیکئینان و گوگرانندەکا شعرییا جوان دەق هەیه...

شاعری ناقداری کوردستانێ ئەحمەدی موخلص-نالەند د شعرەکی دا
ئەوا بو باپیری من نقیسی مەتحیئ هەمی چەمسەیدییا دکەت^(۱) و پێ
داخباردبیت، د مالکەکی دا پەسنا سەید عەلی دکەت و دبئیت:

^(۱) ئەحمەدی موخلص(نالەند) ل داویا ژیاننا خوه دەما مەلا ل خشخاشا بی ژن دەمینیت و بۆ
خوه ل ژنا دگەرهیت.، دقئ شعرا وی دا دیاردبیت کو نیاسین شەهرمزاییهکا باش د
گۆندی چەمسەیدا دا پەیدا کرییە و زۆر جارا هاتن و چوونا مالا "حەجی صدیقی"
کریه و حەزکریه ژنکەکی بدەنی، ب ژنکەکی داخباردبیت و هەلبەستەکا گەلەک
ژبەاتی پێ دبئیت:

احب زهرة الزهراء لها خدان كالزهر

هژمارا شعرین شاعری

مرۆف نکاریت ب درستی بزانیت کا شاعری چهند شعر گوتینه، چونکی وهکی مه بهری نوکه ژی دیارکری، شاعر کسهکی نهخاندی بوو. د ساخیا وی ژی دا کسهین خاندی و گۆندیین وی بزاقا کۆمکرن و نقیسینا وان شعرا بۆ نهکریه.

ئیکهه کسهکی کۆ رابووی ب کۆمکرن و نقیسینا شعرین وی ئەز بووم. ل دهستیپیکا سالیین ۱۹۸۰ز ئەز مژویلی کۆمکرنا مهتهلوکین زارۆکا بووم و ب سهر شعرین وی ژی هلبووم و ژ زارددهقی "حهلیما سهید ظاهری" ئەف شعرین بهردهستیین وه و دقئ کتیبی دا من وهشانیدین پارازتن و گهاندنه خاندهقیین هیژا...

جهی داخی یه کو پرانییا شعرین وی هندابوونه و نههاتنه تومارکرن. بزاقا مهیا چهند سالی و هاریکاریا چهند دلسۆز و خه مخورا ئەم شیاین شهش شعرین شاعری تومارکهین و بهلاقهین کو دکهنه (گۆه ژ گایی شعرین شاعری) ئەو ژی ئەقیین ل خاری نه:

- داستانا مشکان.
- کۆلندی نهجمایی.
- گۆلا دوری.
- جوله میرگی.
- کتکی کهموو.
- باب همه.

شاعریا "سەید عەلی"

من د بەرپەرێن بووریدا هلسەنگاندن و پەنیا دیرۆکنقیس و شاعر
"ئەنومەر مای" و شاعری بناف و دەنگی کوردستانی "ئەحمەدی موخلس -
نالبەند" و "ئەمیری سەید حامد" ل سەر حنیڕ و شەهەرزاییا قان شاعری
نەخاندی د شعری دا دیارکر.

گەر ئەم د هلسەنگاندن و پەخنەکرنا دیارکرنا ئاستی شعری
شاعری دا پەچاوا "ئاستی پەوشەنبیری و نەخاندیا وی، دەم و دەستوداری
تیدا ژیا" بکەین، دئ شین بیژین کۆ ب راستی "سەید عەلی" شاعره و
مەرجین شعری د شعری وی دا یا هەمی و د ئاستەکی باش دانە. دئ بۆ وەیین
هێژا ب کۆرتی دقان خالین خاریدا زەلالکەین:^(۱)

- پتیریا شعری وی دکەفنه د قالب شعرا حەیرانۆکیدا. خوہ ژ شعرا گرانا
بلۆکیا کلاسیک بازدایه. بکارئینانا سەئیقین جۆدا، بەرزی و نزمکرنا د
رتمیدا تام و خوشییەکی ددەتە خاندەقانی و زەوقی ددەتی بۆ بەردەوامی
دان. ئەقە بۆ ئەگەرا هندی کۆ زووریە شعری وی ب ساناهی بەینە
ژبەرکرن و بمینە ل سەر زاری خەلکی.

- د شعرا داستانی و درێژ دا (داستانا مشکانی وەک نمۆنه) جوان دەستپیکریه،
شعر بەرفرەهکریه، جوان گۆگراندیه و ب دوماهیەک ئینایه.

---

^(۱) د قی قەکولین دا، ئەم نەشین سەدا سەد و ب درستی مافی بدەین و ژێ رازیبین
چونکی مە بەری نوکەژی د چەند جها دا ئیشارەتا دای، ئەق شعری بەردەست نەهەمی
شعر و کەدا وی نە و ژ زاردەق هاتینە وەرگرتن و تەقلی هەقبوونە و ریزبەندییا خوہ ژ
دەست دانە و د کۆرت و نە تەمان.

نهاریئ ب سئ دەنگا گازیدکەتن
 گۆرجی دایئ، لەزکە بلەرزینە
 دێربوینی ئ ز قافیەکی دەربینە
 ل بەر دەری دێربوینی پوینە
 تەماشەکە شەرکەرین مشکانئ
 کا کینە؟

شاعری گەلەك جوان رویدان قەگیرایە و هەقسەنگیەك یا چیکری
 د بەینا هەقراکاندا^(۱) ئی پیچەك ب لایئ مالا رەزەریدا شکانیدیە چونکی
 عەبدوولایئ ب تنئ بوو، تۆقی گەلەك بوون. هەرودسا رولئ
 بەرەقان(خامووسی) دیارکرییە و ل دوماهیئ ژێ چارەسەری بۆ قئ شەرەنیخی
 قەدیتیە ئەوژی گەردەن ئازاکرن و ژ بەر ئێك دانانە و ژیرییا سەلیمی باپیری
 دیاردکەت.

- لێکئینانەکا عەجیب، پەیقین کوردی یین خۆمالی، سەلیقەکا کوردیا
 خۆمالی، گەلەك ژ وان ژ بەر قان سەبەبان ب ساناهی هاتینە ژبەرکرن و
 خەلکئ کرینە ستران و داوەت ل بەرکرییە.

- ژ لایئ کیش و قافیاقە، یئ زال و سەرکەفتی بوو، دوبارەکرن د هزر و
 قافیادا نەکرییە، هەر قافیەك د جهئ پیتقیدا بکارئینایە...دقیت وی ژێ
 بیژین ژبەر ئەگەرین ل سەری مە دیارکریین د هەندەك جهادا لەنگی دەیت
 دیتن ئی کیماسی ژ شاعری نەبوویە، شعر ب درستی نەکەفتییە دەستئ مە.

(۱) مروف تیدئینیتەدمری کو ژ دەستپیکئ، ژ نافدا ژێ چەند مالک دکیمن و هنداوونە..

داستانا مشكانى (۱)

نهارىخ ب سى دەنگا گازىدكەتن (۲)
گۆرجى داين، لەزكە بلەرزىنە
دۆربوینى ژ قافكى دەربىنە
ل بەر دەرى دۆربوینى روینە
تەماشەكە شەركەرىن مشكانى
كا كىنە؟

وى لەزكەر و لەزانىدىيە
دۆربوینە ژ قافكى دەرانىيە
ل بەر دارى دۆربوینى رۆنشتىيە
هەندىكە خۆرت و خۆشمىرىن ..
مالا "باپىرى" تۆقىنە (۳)

---

(۱) مشكانى: زەقىيا مالا "عبدولايى رەزەرىيە" ، دكەفىتە تخویبى زەقىین
چەمسەیدیيا(بالشيقا).

مشكانەكەرن: كرىكەرن-ئىجاركەرن زەقىيا... بەرى ل گۆندا گەر ئىك پىتقى پارا با و
وى نەبان دا زەقىيەكا خوە كەتە رەهینە و دەتە ئىكى بۆ دەمەكە دەستنىشانكەرى، بۆ
خوە بچىنىت و بەرى وى راکەت.

(۲) نەارى: ژنا سەلىمى باپىرى تۆقى (دەيكا تەيارى)بوو. گورجى: ژنا سىتویى تۆقى(دەيكا
مەحموید) ى بوو.

(۳) مالا تۆقىین گۆندى بازى - باپىرى تۆقى: ژ رقیشتا تۆقىین گەركانە و ژ گۆندى
كەركا مشەختى گۆندى بازى بوویە و لى خوەجەبوویە. باپىرى چار كور هەبوون:

تفهنگین وان کچیچاپین^(۱)
کتکت ه ژئ ئهینیلینه
بهرگ ویزی ن وان
تهختی بنهفهشینه
هتا بن چۆکی
ب ئارمویش کسهک دروینه
خارنا وان پهلاف و ئاکن
جار و باران کافرین ههشاندینه
پهلاقی ن پیست وان
پوتین عهسکه رینه
ل کولان مشکانی
ئینت زاری شه رینه...
هندی (مالا عبدالایح رهزهری) بازینه^(۲)
تهنگین وان ره شوکینه
قاویشین وان بهندکین موینه
پهلاقی ن وان رهشکن^(۱)

سهلیم، نیحو - شه شو(نیحو) دگۆتخ شه شو چونکی ژ زکماکی دهستهکی وی
شهش تل پیقه بوون و بی زیدهیی مایه). و په موو (بی زیدههی مایه). و سیتوو.

ژ سه لیمی همدیا و طه یار زیده بوونه، ژ طه یاری: نوری، سه لیم، عه لی، سه لام و سه کچ.
ژ سیتووی: عومبه ر و مه حموید زیده بوونه و ژ مه حمویدی: چهند کۆر و کچ زیده بوونه.

(۱) کچکچاپ و نهینیلینه: تفهنگین وی ده می بوون.

(۲) مالا رهزهری بازی: مراد پی رفیشتا عهبدو لایح رهزهرن (رهین وی بهرهف زمریقه بوون). ژ
رهزهری: عه لی، عبدالعزیز، محمد و ئەحمەد(د گویزی دا کهت و مر) عهیشا زیده بوونه.

بەندكۆن ب موى قەدروينە
 رۆتكۆن پيىت وان^(۲)
 دەھ پاتە سەر ئىك دايىنە
 خارننا وان
 چىچافك و نانئ ب ترسىنە^(۳)
 زكەكۆ تىرو ب دەھا دبرسىنە
 رۆزا قال و قىلپت گران
 شەپ و تەنگاڧيا
 ل كۆلانا مشكانئ لئ ھلكەتى
 ..... تۆڧيان رەڧىنە
 ەبدوللايئ رەزەر مېر كۆشتىنە
 سەد مېرئىن تۆڧيان
 بەدەلى ئىكۆ مالا رەزەرىنە
 سىپىدە ل گەل بەيانئى
 سۆبەيە ل گەل بەيانئى
 رەمو دىپت مامئ تەيار
 نىسو و چاڧرەش ھەردو كانئ؟^(۴)
 بەردايىنە سەرى كۆلانى
 كرىنە كەلىا مشكانئ

(۱) ئەو پىلاڧ بوون يىن ژ موى قەدروين و چىدكرن.

(۲) رۆتك: شەلوالىن بەرى. جۆھيان ژ ھرىئ چىدكرن.

(۳) چىچافك: شوريا گارسى يە.

(۴) نىسو و چاڧرەش: مراد پى دو گايىن جوتىين بنەمالا تۆڧيىن بازى نە.

كـرـينـه كـهـلى گـيانـى
عـهـبـدولـايـى پـهـزـهـر دـهـيـت و ژ وـيـقـه
دـبـيـت: ئـهـى پـهـمـهـزـانـى تـوـقى
مـا تـو كـهـرى ئـان مـرؤـقى؟
تـه گـا كـرنـه كـهـليا طـوـقى

پـهـمـهـزـانـى تـوـقى گـۆتـى:

دـى كـهـمـى دـى چـهـرـينـم
خـوـدانـى دـارمـسـاسـكا زـيـرـينـم
هـهـكـه تـو زـيـدـهـكـهـى
دـى دـارمـسـاسـكـهـكـى دـتـه وـهـرـينـم
چـاـر پـزاسـيا لـتـه پـهـلـخـينـم
هـهـردو چـاـقـين تـه پـهـقـينـم

عـبـدولـايـى پـهـزـهـر گـۆتـى:

ئـهـى پـهـمـۆكـى بـا پـيرى
دـدلى خـوـدا يـى سـتـويرى
بـى پـاى و بـى تـهـكـبـيرى
ئـهـز بـهـيـمـه وـيـرى
پـى خـوـه دـانـم سـهـر عـويرى
سـهـهـقـيه كـا گـوى
تـو بـكـهـيه سـهـر زـوـيرى^(۱)
يـا ل مـشـكـانـى بـوويـه شـهـر
يـا ل وـيـرانـى بـوويـه شـهـر

---

(۱) تـيـرا خـوـه بـكـهـى وى زـوـيرى

په مه زاننه لای ته په
دهستی دابوو دارمساس
دهستی عه بدولای دهستی تمه
په ووی دارمساسهك داننا
عه بدولای دهستی تمه دابهر
دارمساس كر شهش كه
عه بدولای دهستی تمه داننا
خوین لبین دفنی كره گه
شهش و په ووه ته هیونه
دبههر مشكانی دا هاتن
دبههر مشكانی دا چوونه
تفهنگین وان دار جوونه
بو كۆرتنا عبدالله ی چوونه
عبدالله میهری بتنی
پوی سپی بن هندی ل دنی
ل مشكانی ل ویرانی
وی میهر داننه كۆرتنی
شهشو و په ووه و ته یهارن
دبههر مشكانی دا دبارن
لماهینا كعیل دسیهارن
ههر وهکی سه یین هارن
یا ل مشكانی بوویه شهر
یا ل ویرانی بوویه شهر
شهشووی شهیرهك دانایی

عهبدوولای گۆپال دانا بهر
 شیرئ شهشووی کر شهس کهر
 سههرئ شهشووی ژیکری
 د مشکانع دا ئهه و بری
 گیرا ستیریا پیکری
 ههه شهشوو شهشوو شهشوو
 بریندار و نهخووشوو
 ل مشکانع تهرم و لهشوو
 عهبدلله دهیت و ژ کورئ
 لای زراف دهیت و ژ کورئ
 وی سوهینهک خار بتهوراتع
 یادی خار و بزبوورئ
 ئیلاهی ئهه و برهقن
 هتا بچنه دخانیقهه
 لپشتا دهی بدهن دوورئ
 وان سهرژیکهم بصاتوورئ
 روحا وان بهمه "صوورئ"
 سههلیم دهیت و ژ وان عهردا^(۱)
 جوتسههک رهختین دبهردا
 ئهه و بههزیبوو سههر بانئ
 لای زراف سههر بانئ

^(۱) د تیکستهکی دا شوینا سههلیمک شهشوویه بهس ب هزارا من سههلیم درستره چونکی
 سههلیم مهزنی وان بوو. بریارا سولحی ددهت و پیشنیارا لههفهانئ دکهت. ل شوینا
 پهیقین (وان عهردا) (ژ دهردا) ژئ د تیکستهکی دا ههبوو.

ژیهزی ههتا ههوانی
 ژنییری ههتا بهرانی
 ژغهیری لاتکین دهری خانی
 دابوو بخیرا ههبیی نوری
 هه ما عبدالله نههیهته قیری
 دا لمه نهه قوسینیت گیانی
 دئ مه سهه رژیکهت بصاتووری
 و رحا مه بهتن "صووری"
 ئهه و خامویسکی فهلانه⁽¹⁾
 ل مشکانی بهرهقانه
 سههیی ل دویتف دیهلانه
 ته شهه ووله ژفان شهه ولانه
 لمشکانی بهرهقانه
 خامویسکی فهله دبیریتن:

ئهه ی ماموو... ماموو
 بو خاترا محهمهه دی
 نهکههن شهه پ و لیکدانه
 حکومهت دئ وه گهریتن
 کهتن حههس و زیندانه

⁽¹⁾ خامویسکی: فهلهکی بازی یی تیاری بوو ژ بنههالا ئوشانی ئاشقان و ئیشایی بوو. وهسا
 دیاره ئیک بوو ژ بهرهقانی شهه پ د ناقههرا بنههالا باپیری توفی و بنههالا عهههولایی
 پهزههری دا کو یی ناقدهاره ب شهه پ (مشکانی)

گۆلا دوری (۱)

دورا دهیلت و ژ بهر بهستا (۲)
جاننا دهیلت و ژ بهر بهستا
ل سهر بازی سهری راوهستا
نه پیا خوه گرت نه دهستا
گۆلا خوه شکاند و ژ قهستا
جابی ب بهنه خۆناق (۳)
هیالی ب بهنه خۆناق
بلندی بهنه ک چاقی
دهمه دوری گۆل شکاندی
روحا وی چوو وی گاقی
جابی ببهنه راڤینا
هیالی بهنه راڤینا

---

(۱) گۆل: ئامانهکه ژ ئاخچ چیدکرن، وهکی دیز و جهړ و لینکا بوو، قهباری وی ژ قانا یی بجویکتر بوو ... شیر و دمو و ماست دکرئ.

(۲) دور: دهیکا هجی سهلمانی محهمه دی شینووی بوو، خویشکا خالیدی مامخوری بوو. ژنهکا هندی بیژی یا ب توره و زمان خویش و ب لهی و بهلی بوو، ژ باکورئ کوردستانی ژ بهر ئهگه ریخ خهلا و ترسی ب گهنجی مشهختی گۆندی چهسهیدا بیوون.

(۳) خۆناق: دهیکا سهعید و مستهفایین ئهحمه دی بناقی بوو. وهسا دیاره ئهف گۆله یا وی بوو یا دوری شکاندی.

دا سیارین ههسپ و زینا
 بسهری سهلمانن لهیلن^(۱)
 گولا وئ میهرهك دئینا
 كهكی زهکی تهوفیق بوو^(۲)
 براکی زهکی تهوفیق بوو
 چمبلی گۆلی یی هؤ بوو^(۳)
 رۆژا دورئ گولا شکاندی
 رۆژ کهبهنادا نیقرؤ بوو^(۴)

^(۱) سهلمانن لهیلن: سهلمانن لهیلن کورئ سهید حهسهنی بوو. برایح سهید محسنی و سهید سلیمان. سهید سلیمان و سهلمان بی زیدههی چوون. لهیلن دهیکا وانه یا مایی بوو. مهتا فاروقی و کازمی بوو. سهید طه سهید محمدی ئەف ریزکه ئی زیدهکر:
 دا سیارین ل ههسپ و زینا...

سهلمانن ژن نهئینابوو هیژ جحیل بوو ئەو مر
 سلیمان چو بوو عهسکهریی ویزی ل ویری وهغهرکر
 ئەف ههرسی سهیدیین مه گۆتین نئ کورپن لهیلی بوون ئەو
 ماشائه للاه لهیلن چ ژن بوو ییت وهکی وئ نهبوون ئەو

(ژیدمر: کتیبأ چهسهیدا ئەمیر سهید حامد بپ ۵۰)

^(۲) زهکی: زکیا سهید حوسین، خویشکا سهید تهوفیق مالا ژووری. دهیکا سهید نووری.
 پشتی مرنا سهید عهبدو لایح بابی سهید نووری شوی ب شوکریی عهبدو لباقی دکهت .
^(۳) هؤ بوو: ب تلئ ئیشارهتی دکهت کو چمبلی گۆلی ب فی رهنگی بوو. ئانکو یی نیف
 بازنهیی بوو
^(۴) دبیت: "رۆژ کهمهرا نیقرؤ" درستربیت.

جوله‌میرگی

جوله‌میرگا به‌رینه
مالوئیرانا به‌رینه
سه‌د می‌رین بره‌خت و زینه
ژعه‌شیره‌تا به‌ه‌دینه
جوله‌میرگا ب داره^(۱)
مالوئیران ب داره
سه‌د می‌رین ده‌ست ب‌زاره
ژعه‌شیره‌تا هه‌کاره

---

(۱) سه‌ید عه‌لی ئەف شعره یا ب سلیمانئ سه‌ید محسنی گۆتی.

سلیمانئ چیرۆکا ئی هه‌لبه‌ستن هۆسان فه‌گی‌را: ئەم شاگرد بووین دچووینه مزگه‌فتن دهرسین جزیه‌مایئ مه‌ دخاندن ل ده‌ف مه‌لای (سه‌ید ئیبراهیمئ سه‌ری‌گری). رۆژه‌کئ سه‌ید عه‌لی هه‌فرویشی من بوو ئو گۆت: دئ بۆ ته‌ شعره‌کئ بیژم ژیه‌ریکه‌ و بۆ مه‌لایئ خوه‌ بیژه‌. من ژئ گوه‌دایئ ئەف شعره‌ بۆ من گۆت و من ژئ د دهرسئ دا بۆ مه‌لای گۆت. مه‌لا پێقه‌ حه‌یری ما و پئ خوش بوو. گۆت: ئەفه‌ شۆلئ سه‌ید عه‌لی یه‌.

(۲) ل شوینا په‌یقا ب داره‌، (به‌رواره‌) ژئ بکارئینایه‌.

كۆلندى نەجمايى

زيريننا منى داينى
زى كۆرتى زى نەماينى
شكاند كۆلندى نەجمايى^(۱)
زيرين دەيت و ژناق رەزى
ياب بەردو پيا دبەزى
شكاند كۆلندى ئاق تەزى

---

^(۱) نەجما: ژنا سەيد نەجمدين مال مەلا بوو، بابى عەبدولاي، سەيد ياسينى، حوسين، محمد و فەرازى يە. زيرين: من گەلەك پسيارا زيرينى كر ژ گۆنديا لى كەسى نەدنياسى ژ بەر ھندى ئەز دبىژن ئەو خزيمە دەيكا داپيرا من بەسنايى، ژنا سەيد ھەسەنى بوو.

کتکی کەمو^(۱)

کتکی کەمو ویتە ویتە
ئوسمانی دبەر عەبۆکی خوهرێ گۆتە
بابو عەبۆ نەکە گری
حەتتا ســـــــــوباهێ
کتکی کەمو دکەم گۆری تە
بابو عەبۆ نزنز نەکە
چەک و سیلەحا ژبەر خوهرێ قەکە
تۆ مانعی شەهەری بکە
ل دۆر پیژاننا بزقـــــــــرە
لپشت پیژاننا بزقـــــــــرە
کتکی کەمو نرەنرە
کەو ددەقی دا پرەپرە

---

(۱) کتکی کەمو: کتکی مالا نەجمدینی بوو.

ئوسمانی بنەمالا چەمکا، کەوکی بەرکەفتی بۆ کورێ خوهرێ عەبدوولای (بابو ئوسمانی و محەمەدی و ئەحمەدی) دگریت، ئی عەبدوولا پێ خوشر نابیت و تامناکەتی. ژ خافلەت قە کتکی کەمو ل بیهنی دەیت و کەوی دخۆت. سەید عەلی ژێ پیدزانیت و قی شعری پێ دبێژیت.

بۆ زانین: من ژ حەلیما سەید زاھری گولێ بیوو کتکی کەمو ماسیی عەبدوولای خاریوو نە کەو، بەس دقێ بەیتی دا کەو هاتیە و بەزرا من کەو درست ترە، چونکی مالا ئوسمانی کەوگیربوون. ل رەدی سویتە و دەریکین کەوا هەبوون.

ئەھو ..... سەھەر دولاقە (١)
رپیت و دۆخین ھاداقە
تەھ پیرۆزبیت ئەھو نفاقە

---

(١) ل دەما قەھاندن و گۆتتا قی شعری، چاقین سەید عەلی ب کەسەکی دکەفن ل وان
بیستانکین ژیرییا مالا عەبدولایق ئوسمانی یی ل سەر دەستئاقی، ئیکسەر قی مالکی
پی دیژیت.

ههلبهت فيكرا ههميا خرا ژوانا^(١)
كهسانين خزمهتا ملهت كرين
ئيك ئيكه بو دانين كيل و نيشانا

---

^(١) شعرا : سهديق جهجى وهلى بيگدادى ديارى بو شاعر: سهيد عهئين چه مسهيدى..

ناقهروك

- ٧.....سهحكهن حنيرين شاعرى
- ٨.....بهراهى
- ١١.....دهستپيكا كه كا فهر
- ١٥.....ژيان و بهرهه مپن "سهيد عه ليخ چه مسهيدى"
- ١٩.....هژمارا شعرين شاعرى
- ٢٠.....شاعريا "سهيد عه لى"
- ٢٢.....داستانا مشكانى
- ٢٩.....باب حه مه
- ٣٠.....گولا دورى
- ٣٢.....جوله ميترگى
- ٣٣.....كولندى نه جمايى
- ٣٤.....كتكى كه مو

چەمسەیدی سەیدی دیتوانا

© مافی چاپی یی پاراستیه بو
سەنتەری زاخو بو قەسولینین کوردی

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەری زاخو بو قەسولینین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-266109-4

9 789922 661094 >